

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ
МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ
ФАХІВЦІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ
ОСВІТНЬОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

**Матеріали
навчально-методичної конференції**

**Чернівці
2011**

№ 117 посаду провізора клінічного внесено до державного класифікатора професій.

Провізори клінічні випускники БДМУ сьогодні працюють за спеціальністю в аптечних закладах, на кафедрах та в лікувально-профілактичних установах, представниками дистрибуторських фірм та фармацевтичних заводів. Вони також можуть працювати в клініко-біохімічних лабораторіях, науково-дослідних установах медичного та фармацевтичного профілю, спеціалістами з клінічних досліджень, у сфері фармацевтичного бізнесу тощо. Посаду провізора клінічного як консультанта лікаря в питаннях фармакотерапії та індивідуального підходу до вибору лікарського препарату законодавчо передбачено у лікувально-профілактичних закладах (1 посада провізора клінічного на 300 ліжок). З 2010 року передбачено введення до штату закладів охорони здоров'я посади провізора клінічного для запровадження формулярної системи (наказ МОЗ України № 529 від 22.07.2009 р.). У Чернівецькій області в багатопрофільних лікувальних закладах сьогодні працює 6 провізорів клінічних – випускників БДМУ. Вони приймають участь в опрацюванні формулярів, дотриманні протоколів лікування, аналізують можливість взаємодії лікарських засобів при сумісному застосуванні, беруть участь у фармакоеконімічних розрахунках вартості фармакотерапії, здійснюють моніторинг побічних реакцій при медичному застосуванні ліків, а також погоджену з лікарем фармацевтичну опіку. Однак, чіткі межі їх діяльності ще недостатньо визначені, як і правовий аспект етико-деонтологічних відносин між лікарем, провізором та пацієнтом.

На сьогодні найбільш дискусійним залишається питання щодо введення посади провізора клінічного до штату аптеки. Хоча, одним з основних завдань аптеки на даний час є проведення консультативно-інформаційної роботи. І саме провізор клінічний, який добре обізнаний з медициною та фармацією, є хорошим консультантом для хворих щодо умов раціонального застосування ліків, може кожному пацієнту, враховуючи його основні та супутні захворювання, грамотно порекомендувати ефективний, безпечний і водночас економічно доступний лікарський препарат, здійснити генеричну чи фармакотерапевтичну заміну.

Мабуть, не всі ще чітко усвідомлюють важливість та необхідність роботи провізора клінічного в сучасних умовах функціонування медичної та фармацевтичної галузі. Однак, вже сьогодні видно, що розвиток і законодавче закріплення статусу спеціальності «Клінічна фармація» як в лікувально-профілактичних, так і в аптечних закладах беззаперечно сприятиме покращенню якості раціональної фармакотерапії.

РОЛЬ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ ФАРМАКОГНОСТИЧНОЇ ДІЛЯНКИ У ПІДГОТОВЦІ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ФАХІВЦІВ

*О.В. Геруш, А.О. Паламар, О.М. Горошко
Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці*

На сьогоднішній день спостерігається стрімке зростання зацікавленості до використання лікарських рослин як перспективних джерел сировини для

створення нових фітозасобів різноманітної фармакологічної дії. Фармакогности та науковці України постійно працюють над вивченням рослинного світу, що сприяє розширенню арсеналу фітопрепаратів на вітчизняному ринку лікарських засобів.

Однією з профільних фармацевтичних дисциплін у підготовці фармацевтів та провізорів, яка забезпечує майбутньому фахівцю глибокі знання лікарських рослин (ЛР), лікарської рослинної сировини (ЛРС), раціонального природокористування ресурсами ЛР, їх охорони та відтворення є фармакогнозія. Для кращого засвоєння знань та відпрацювання практичних навичок з предмету, а також досягнення основної мети навчання – підготовки висококваліфікованих спеціалістів при кафедрі фармації Буковинського державного медичного університету у вересні 2009 р. було створено навчально-дослідну фармакогностичну ділянку з вирощування ЛР. Саме на навчально-дослідній ділянці здійснюється закріплення практичної підготовки провізорів та фармацевтів з фармакогнозії (під час практичних занять, навчальної та виробничої фармакогностичної практики): студенти освоюють основні прийоми культивування та агротехнічні прийоми вирощування ЛР, здійснюють гербаризацію ЛР, проводять оцінку ресурсів рослин на місцевості та їх диференціацію від можливих домішок, оволодівають технікою визначення тотожності свіжозібраної ЛРС за морфологічними ознаками, використовуючи визначник сировини, мають можливість ознайомитися з організацією заготівлі ЛРС (правила раціонального збору, первинна обробка, сушіння, упакування, маркування та зберігання).

Фармакогностичну ділянку розділено на окремі частини розміром 1,5 м x 1,5 м на яких зростає більше 40 видів ЛР, серед яких трав'янисті рослини, дерева, кущі та напівкущі. Студенти спеціальності «Клінічна фармація» та «Фармація» беруть безпосередню участь у процесі вирощування ЛР та догляді за навчально-дослідною ділянкою, що, в свою чергу, сприяє збільшенню їх зацікавленості до вивчення фармакогнозії.

Навчально-дослідна фармакогностична ділянка займає важливе місце у навчально-виховному процесі підготовки фармацевтів і провізорів, адже саме тут вони роблять перші кроки до пізнання такого різноманітного та багатого рослинного світу, пізнають невичерпність його ресурсів, можуть долучитися до вивчення лікувальних властивостей ЛР.

НАВЧАЛЬНО-ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА – ОДИН ІЗ ЕЛЕМЕНТІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ СПЕЦІАЛІСТА

*О.М. Горошко, О.В. Геруш, В.Г. Зеленюк, І.М. Сахацька
Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці*

Одним із важливих етапів підготовки фармацевтичного фахівця до самостійної професійної діяльності є практика. Впродовж навчання студенти-фармацевти Буковинського державного медичного університету (БДМУ) проходять ознайомчу, пропедевтичну, навчальну і виробничу практики на базі

аптек, фармацевтичних складів, аналітичних лабораторій тощо. На кафедрі фармації досить велика увага приділяється засвоєнню студентами знань, умінь та практичних навичок, передбачених програмами практик, які у майбутньому дозволять їм приймати оптимальні рішення у нестандартних ситуаціях. Загалом, викладачі кафедри є керівниками 12 навчально-виробничих практик, зокрема, з таких професійно орієнтованих дисциплін як організація та економіка фармації, фармакоеконіміка, технологія лікарських засобів та фармакогнозія.

Під час проходження ознайомчих та пропедевтичних практик студенти молодших курсів ознайомлюються з особливостями майбутньої професії, організацією та функціонуванням фармацевтичної галузі, що дозволяє їм в подальшому свідоміше підійти до вивчення спеціальних дисциплін.

Виробничі практики з аптечної технології ліків проходять на базі аптек міста Чернівці та області, які здійснюють виготовлення лікарських форм. Під час проходження практики студенти під наглядом досвідченого фахівця можуть виготовляти окремі лікарські форми, бачити весь процес створення екстемпорального лікарського засобу від приймання рецепта до його відпуску хворому. Для ознайомлення з промисловим виробництвом ліків відділом виробничих практик БДМУ організуються поїздки на провідні фармацевтичні заводи України (ВАТ «Фарма», м. Київ; АТ «Галичфарм», м. Львів та ін.).

Практика з фармакогнозії проходить на базі двох навчально-дослідних ділянок для вирощування лікарських рослин БДМУ: при кафедрі фармації та спортивно-оздоровчому таборі «Здоров'я» (с. Репужинці), а також у ботанічному саду Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича. Робота на дослідних ділянках дозволяє закріпити здобуті на практичних заняттях з фармакогнозії знання з вирощування та заготівлі лікарських рослин – від висівання насіння, проростання пагонів до збору, сушіння та гербаризації рослин. Для вивчення лікарських рослин у природних умовах проростання організуються поїздки буковинським краєм в мальовничі місця карпатського регіону. Під час таких поїздок студенти здійснюють ідентифікацію лікарських рослин серед їм подібних, які не мають лікувальних властивостей і можуть бути домішками під час заготівлі основної сировини.

Закріплення набутих знань і практичних навичок з організації та економіки фармації здійснюється під час проходження студентами навчальної практики з предмету в аптеках різної форми власності, а також на фармацевтичних складах. Студенти мають можливість ознайомитися і брати безпосередню участь у заповненні облікової, звітної, супровідної та іншої документації, спостерігати за рухом товару від оптового постачальника до споживача.

Практику з фармакоеконіміки студенти спеціальності «Клінічна фармація» проходять як в аптеках, так і лікувально-профілактичних закладах. Разом з лікарем майбутні клінічні провізори беруть участь у підборі ліків та визначають їх індивідуальні дози для хворих залежно від віку, статі, основного захворювання та супутньої патології, визначають режим введення лікарських

препаратів конкретним хворим, прогнозують можливі ускладнення при одночасному використанні декількох препаратів, підбирають найбільш ефективні та найменш токсичні комбінації ліків певної фармакологічної групи, визначають аналоги імпортованим препаратам тієї ж дії, здійснюють їх порівняльну вартість.

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що під час проходження навчально-виробничих практик студенти отримують важливі уроки від фармацевтів- та лікарів-практиків, які допоможуть їм у майбутньому професійно і грамотно виконувати свої обов'язки на робочому місці. Слід завжди пам'ятати, що формування справжнього спеціаліста знаходиться у прямій залежності від його теоретичної підготовки, яку він здобуває під час навчання в університеті, та умінь і практичних навичок, набутих під час проходження навчально-виробничих практик.

ПРАКТИЧНІ НАВИЧКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЗАКРІПЛЕННЯ СТУДЕНТАМИ ЗНАТЬ З ТЕХНОЛОГІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

*О.М. Горошко, В.Г. Зеленюк, І.М. Сахацька, М.Й. Ковальський
Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці*

На базі Буковинського державного медичного університету здійснюється навчання фармацевтичних фахівців за ступеневою (поетапною) та повною підготовкою (фармацевт, бакалавр, провізор). Основні фармацевтичні дисципліни, які формують професійну особистість спеціаліста, викладаються на кафедрі фармації, яка є базовою для одержання фармацевтичної освіти в університеті. Однією із професійно орієнтованих дисциплін є технологія лікарських засобів.

Окрім теоретичного опитування на практичних заняттях з технології лікарських засобів обов'язковим елементом є відпрацювання практичних навичок з виготовлення лікарських форм. Добре зарекомендувало себе проведення 4-х годинних практичних занять, на яких студентам пропонується індивідуально приготувати одну або декілька лікарських форм, що дає можливість повністю розібрати теоретичний матеріал та одразу ж закріпити знання виконанням практичної роботи. Викладачами кафедри пропонується для виготовлення лікарські форми за рецептурними прописами, максимально наближеними до тих, що виготовляються у виробничих аптеках міста Чернівці та області за рецептами практичних лікарів. До уваги також беруться авторські прописи, оскільки як їх використання, так і технологія залишаються унікальними. Особлива увага звертається на екстемпоральні форми, аналоги яких відсутні серед готових препаратів, або дозування чи заміна компонентів дозволяє покращити терапевтичну ефективність. Кожну виготовлену та оформлену до відпуску лікарську форму, відображену у протоколі, студент захищає перед викладачем з повним обґрунтуванням технології та контролю якості. Така система захисту протоколу дає можливість студенту не тільки поглибити теоретичні знання, але й опрацювати і виправити допущені помилки.